

זבל מואמינים

גליון שבועי מבית 'בני אמונים'

פרשת בא תשפ"ה שנה י | גליון מס' 567

ת.ד 102 בני ברק | פקס: 03-5055919
9139191@gmail.com

בניני אמונים

בניני תפלה בפרשה

פתחו שערים

דבר מוסד ונשיא 'בני אמונים'

יהודי של אמן

שהגיע למערכת 'בני אמונים', מכתב אחד מני רבים: "אף פעם לא הייתי מהמתפללים הגדולים... במשך שנים התפללתי עברה עלי בחצי גמנום מחי, כבסרט נע, 'אוטוסטרדה' מלולית. מובן שהתפללתי, אבל הבטוי 'כגוף בלי נשמה' כאלו נכתב במדיק כדי לתאר את יבש תפלותי.

לא הייתה שום סבה שלא אראה כף, חלילה, גם בגיל שמונים, אלמלי התודעת, דרככם, לחשיבותה של עגית אמן בכונה, בכמות ובאיכות. בקור אחד החלטתי לנסות. נגשתי אל שכני בבית הכנסת והצעתי לו לברך עמי ברכות השחר בחברותא. כל הענין לקח דקות ספורות בלבד.

באותו בקור, מבלי שאדע, נשתל בקרבי גרעין קטן... אחרי כמה ימים הפציע הגבעול. משהו בנשמתי החל להתעורר ולהפסקה. המלה הקטנה הזו בת שלוש האותיות, החלה לפעול ולבעבע.

לא אלאה אתכם, אבל בתוך תקופה קצרה התפללות שלי הפכו למשהו אחר, לחייה רוחנית מרוממת. ואם אתם חושבים שזה נגמר בתפלה, אתם טועים... התרוממות הנפש היא, הקשר העצמתי עם אבי שבשמים, אלו מלויים אותי לאורך כל היום כלו, מבקר עד ערב."

מכתבו של אותו אברך מסתים במשפט נפלא: "הפכתי לאיש אחר, הפכתי ל'יהודי של אמן'!"

מכאן תצא הקריאה לכל יהודי: אם עדין לא הצטרפת לאומרי ברכות השחר בחברותא, התחל עוד היום ותזכה גם אתה להיות 'יהודי של אמן'.

בקרית "היום נכבד לבני אמונים!"
שבת שלום,

278 213 מכאולס"ן

בפרשת השבוע, פרשת בא, מתארת התורה את גאלת בני ישראל משעבוד מצרים, בזכות אמונתם האיתנה בה' יתברך (ילקוט שמעוני הושע רמז קיט). גם קרבן הפסח המתאר בפרשתנו, שהצטוו ישראל להקריב עוד טרם יציאתם ממצרים, נועד לקבע בלב ישראל את האמונה המחלטת בהנהגת ה' (ראה רמב"ן שמות יג ב).

יציאת מצרים כולה כידוע גם גאלה רוחנית. עם ישראל יצא באותה שעה ממ'ט שיערי טמאה, נבחר לעם סגולה וזכה לקבל את התורה.

אם זכו ישראל לגאלה רוחנית וגשמית בזכות האמונה, הרי ללא ספק יכולה זכות זו לעמד לנו גם בימינו אנו להגאל בגוף וברוח, אם רק נזכה לבנות בקרבנו את בנן האמונה האמתית בה' יתברך.

עגית אמן היא כידוע אבן יסוד משמעותית בבנין האמונה בלב האדם, וממילא זלזול בה משמעותו בהכרח זלזול באמונה, חס ושלום.

היה זה הסבא מסלבודקה, רבי נתן צבי פינקל זצ"ל, אשר באחת משיחותיו הציב שאלה בפני תלמידיו: "מדוע הפליגו חכמים כל כך בחמרת ענישו של מי שאינו עונה אמן פהלכה?" אך מיד בהביר כי "השאלה היא שגויה מיסודה, כיון שהיא נובעת מכך שבני אדם אינם מבינים כי פגם בעגית אמן הוא פגם באמונה!" (שיחות הסבא מסלבודקה ח"א עמ' רמה).

אולי בשל כך נרמזה עגית אמן בשמה של פרשתנו, פרשת האמונה. כי כן, "בא" הוא ראשי התבות "ברכה" ו"אמן", ואף ראשי התבות של "בני אמונים", הכנוי שישראל זכו לו על שם היותם "גוי צדיק שמר אמונים".

ואם בגאלת הנפש עסקנו, כאן המקום לעורר, כי גדול כחה של עגית אמן לעורר את נפשו של היהודי ולהרימה לשמי מעלה. נתקלתי לא פעם באנשים שכל תפלתם השתנתה מן הקצה אל הקצה בעקבות עגית אמן. כף, למשל, משתף אותנו אברך צעיר במכתב

תפלתם של מנהיגי ישראל

"ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר: החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה" (יב א-ב)

דרש רבי משה לייב ליטש רוזנבוים מפרשבורג: באמרו "החדש הזה לכם", רמז הקדוש ברוך הוא למשה ואהרן על הדרך הראויה להם, כמנהיגי ישראל, להתפלל על צאן מרעיתם. "החדש הזה" - על כל מארעותיו, יהיה "לכם", מנהיגי האמה, "ראש חדשים" - דגמה וסמל לכל ההתרחשויות שיתחדשו ויבואו בעקבות חטאי ישראל. והיגו, שאף אם ירבו ישראל לחטא, יתנו אל לבם כי כשם שגאלת ישראל ממצרים התרחשה על אף היותם שקועים במ'ט שיערי טמאה, כך אין מעצור לה' מלסלח להם על חטאייהם, וכך לא יתיאשו מלהתפלל עליהם.

ואכן, אחר חטא העגל בקש משה (שמות לב יא): "למה ה' יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים", כלומר אם גאלתם ממצרים אף כאשר היו שקועים במ'ט שיערי טמאה, מדוע אינך מעביר על מדתך וסולח להם אף על חטא זה? (אמרות ה' ויקרא ד ג).

"המפה בעברתו"

במעברו בארץ מצרים!

"ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה והכיתי כל בכור בארץ מצרים מאדם ועד בהמה ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים אני ה'" (יב ב)

ה'אור החיים' הק' (שמות יא ה) מבאר כי הבכורות במצרים מתו כתוצאה מכך שעבר הקדוש ברוך הוא בארץ מצרים, כי כפי שהמגנט שואב אליו את הברזל, כך על ידי התגלות כבוד ה' במצרים בליל יציאת מצרים נשאבה חיותם של הבכורים.

על פי זה באר רבי יחיא צאלח [המרה"ץ], את הלשון בתפלת ערבית: "המפה בעברתו כל בכורי מצרים". אין הפונה ל"עברה" מלשון פעס, אלא מלשון "העברה", על שם הפתוב שלפנינו ולפי דרכו של ה'אור החיים' הק', שהבכורים מתו מעצם עוברו של הקדוש ברוך הוא במצרים (פרוש 'עץ חיים' על סדור התפלה, תפלת ערבית לחל).

חלום שהוא אמת

מן אותו היום מוסר אני נפשי על הדבר. הולך אני בין בתי כנסיות ובתי מדרשות וטורח למלא את בקשתו של ריש לקיש ממני, לעורר את המתפללים להזהר בעניית אמן, למען יזכו ויפתחו בפניהם שערי גן עדן, ומשם ישפע עליהם שפע, ברכה ורחמים מפרומים."

שירו למלך' עמ' 131

על חלום נפלא שארע בימינו ספר הגאון רבי מנחם מנדל לובין שליט"א, ממלא מקום חותנו הגדול הגאון רבי נסים קרליץ זצ"ל, פרב ואב"ד רמת אהרן וכראש כולל חזון איש בבני ברק.

במשך שנים רבות למד הרב לובין בחברותא בכולל חזון איש עם יהודי צדיק ותלמיד חכם, רבי משה הורביץ זצ"ל. בשנת תשנ"ח, יומים לפני חג השבועות, קבל הרב הורביץ התקף לב קשה, ובליל שבועות עלתה נשמתו לגני מרומים.

באותה שנה, בליל שבת פרשת כי תצא, חלם הרב לובין חלום באישון ליל. בחלומו הוא רואה את החברותא שלו, רבי משה הורביץ, כשהוא עומד מולו לבוש בשטרמיל ובבגדי השבת שלו. הרב נדהם למראה חברו האהוב, ומפיו יצאה השאלה: "גלה נא לי, על מה מקפידים בבית דין של מעלה?"

ענה לו הרב הורביץ: "מדקדקים על עניית אמן בהלכה".

הרב לובין מספר כי היתה לו הרגשה שמדבר בחלום אמת, היות שמוזכר במקורות כי אדם הנמצא בעולם האמת, מתגלה לאנשים בעולם הזה כאשר הוא לבוש בבגדי שבת. מאחר יותר, כשספר החלום לגאון רבי חיים קניבסקי זצ"ל, אשר כי אכן מדבר בחלום אמת.

את דבר החלום זכינו לשמע מפי הרבנית קניבסקי כבר לפני כחמש עשרה שנה. היתה בתאריך י"ג באולול תשע"ב, כחדש ימים לפני פטירתה. היא ספרה כי בעקבות החלום החל בעלה הגדול להקפיד לברך ברכות השחר באזני מי שיענה אמן אחר ברכותיו. כך מדי בקר, כל עוד היתה הרבנית בחיים, היה הרב מברך ברכות השחר בחברותא והרבנית היתה עונה אמן אחר ברכותיו, ואחרי כן היתה הרבנית מברכת והרב היה עונה אמן על ברכותיה.

אף כשמרן הגאון רבי אהרן ליב שטיינמן זצ"ל שמע על החלום, החליט גם הוא כי במנין הנץ שהתקיים בביתו, יקדימו המתפללים להתיצב רבע שעה לפני התפלה כדי שיוכלו כל מתפללי המנין - והוא בראשם - לברך בחברותא איש באזני רעהו.

מה מפלא הדבר: בגלל אותו חלום, שגוי ענקי התורה החלו הלכה למעשה לברך ברכות השחר בחברותא!

בית כנסת אחד לאחר, כשהוא משדל את המתפללים שלא יזלזלו חלילה במצוה נשגבה זו.

פעם אחת הגיע אחד מגדולי הדור לבקור בוילנא. משנודע לו על הנהגתו של דין העיר, בקש להבין את הסבה להנהגתו, וכשבקר במעונו של רבי שמעון, שאלו על כך.

מפני כבוד התורה גאות רבי שמעון לשתף את האורח הנכבד בסוד העומד מאחורי הנהגתו המיוחדת, להתאמץ ולטרוח בשביל לעורר את הצבור על עניית אמן. כך ספר:

"המעשה ארע באחד מן הימים שבהם היה בית הדין סגור. מסבה זו יכלתי לשבת בביתי וללמד תורה כפי שחשקה נפשי. ספון הייתי מול שלחן הלמוד שלי, כשמסכת שבת מנחת לפני. במשך שעות ארוכות הגיתי בתורתם של התנאים והאמוראים, השעות חלפו מבלי ששמתי לב, שקוע הייתי באותו למוד מענג שאין שני לו - - -

אינני יודע כיצד קרה הדבר, אף לפתע נפלה עלי תרדמה עזה וראשי נשטט. בחלומי נגלה לפני אדם הדור אשר פניו מפיקות זהר השמור לעולמות עליונים. הוא הלך וקרב אלי עד אשר ידו נגעה בראשי והוא שאל אותי: 'מדוע אינך זהיר בדברי?'

אימה גדולה נפלה עלי. בקושי יכלתי להניע את שפתי, כששאלתי אותו בחזרה: 'מי אתה ומה הם דבריך?'

האיש לא השיב על שאלתי, אלא רק אמר לי: 'אני מבקש ממך, שמהיום והלאה תלך ותזהיר בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, שיהיו בני אדם זהירים בעניית אמן, ומלבד שיזכו לשכר רב ועצום בעולם הבא, כדברי ריש לקיש: כל העונה אמן בכל כחו פותחים לו שערי גן עדן (שבת קיט ב). אף ינצלו מכל הגזרות הנוראות המתרגשות לבוא לעולם ויזכו לברכת שמים בכל מעשי ידיהם'.

משסים האיש הדור הפנים לדבר, נעלם כלא היה, ואני התעוררתי משנתי הפתאומית כשכל גופי רועד וחרד מהחלום הנורא אשר חלמתי. הייתי נפעם ונרעש מהגלוי שזכיתי לו, אף לא הייתי בטוח אם מדבר בחלום שוא או בחלום אמת שיש בו ממש.

התפללתי לה' שיתן לי סימן, אות שיבהיר לי אם מדבר בחלום אמת.

במשך הזמן שבו התפללתי, נותרה אצבעי מנחת על דף הגמרא. משסימתי להתפלל, נדהמתי לראות שאצבעי מורה בדיקוק על המקום שבו מופיעים דברי ריש לקיש: 'כל העונה אמן בכל כחו פותחים לו שערי גן עדן'.

נפשי התמלאה בתדהמה ובהתרגשות. ראיתי זאת כסימן מן השמים.

את הספור המפלא שלפניכם ספר הרבי מסלונים בעל ה'ברכת אברהם' זצוק"ל, באחת משיחותיו על גדל מעלתה של עניית אמן:

אדם קדוש היה הצדיק רבי שמעון הדין, וכל יהודי וילנא חרדו לכבודו. את כל שעות היממה נצל רבי שמעון הדין עד תום - אם בלמוד תורה בשקדנות מפלאה ואם בעבודת הדינות אליה התמסר בכל לבו ונפשו.

משסים האיש הדור הפנים לדבר, נעלם כלא היה, ואני התעוררתי משנתי הפתאומית כשכל גופי רועד וחרד מהחלום הנורא אשר חלמתי. הייתי נפעם ונרעש מהגלוי שזכיתי לו, אף לא הייתי בטוח אם מדבר בחלום שוא או בחלום אמת שיש בו ממש.

הרב משה הורביץ זצ"ל

חרף כל עסוקיו הרבים, היה לו לרבי שמעון הדין מנהג מיוחד, עליו הקפיד ואותו מלא בדבקות מדי יום ביומו: הולך היה רבי שמעון ומכתת את רגליו בין בתי כנסיות ובתי מדרשות ומעורר את לבבות היהודים לענות אמן בקול ובכונה. גם בימים בהם יקרה החמה בעו, וגם בתקופות של שלג וקרה, נתן היה לחזות ברבי שמעון מתרוצץ אנה ואנה, הולך מפתח בית מדרש אחד למשנהו, משער

החשך - העדר אור או בריאה בפני עצמה?

ויאמר ה' אל משה נטה ידך על השמים ויהי חשך על ארץ מצרים וימש חשך" (י כא)

הרמב"ן (למנו פסוק כג, וראה לעיל ד יא) מפרש כי אף שהחשך אינו בריאה בפני עצמה, אלא מצב המתקיים בהעדר אור, החשך שהכּו בו המצרים היה בריאה מיוחדת: ענן סמיך ירד מן השמים, סבב את המצרים וחסם בפניהם את האור באפן מחלט. זוהי פגנת חכמים (שמות רבה יד א) באמרם שהפלה "וימש" האמורה כאן היא מלשון מושו, כלומר, היה זה חשך מציאותי "עבה כדינור", שהיה נתן למשוש.

אולם הגר"א חולק וסובר שהחשך ככלל, הוא בריאה ממשית בפני עצמה ואינו מצב של העדר אור, כפי שמשתמע מלשון הכתוב (ישעיהו מה ז): "יוצר אור ובורא חשך". ומה שאנו רואים שהאור דוחה את החשך, הוא משום שהגביל הקב"ה את כחו של החשך וקבע שידיחה מפני האור. במפת חשך, לדעת הגר"א, הסיר הקב"ה מגבלה זו מהחשך, ולא היה בכוח האור לדחותו, ואדרבה החשך הוא שדחה את האור. לפי זה, "וימש" האמור כאן מתפרש כמו (שמות כג כב) "וימיש" שמשמעותו "יסור", שהחשך בו יכו המצרים היה בכחו להתגבר על האור ולהסירו.

רבי שמואל יצחק הלמן ראב"ד לונדון כתב, שעל פי דברי הגר"א מתפרש היטב נסח התפלה בברכת "המעריב ערבים": "גולל אור מפני חשך וחשך מפני אור". לפי שהאור והחשך הם נבראים שוים, על כן כשם שגולל הקב"ה מדי יום את ה"אור מפני חשך", כך גם גולל הוא את ה"חשך מפני אור", ואולי גזרת הבורא, לא היה האור יכול לדחות את החשך.

הגר"י? סולוביצ'יק מבאר על פי דברי הגר"א את לשון הפיוט הנאמר בהגדה של פסח: "קרב יום אשר הוא לא יום ולא לילה, רם הודע כי לך היום אף לך הלילה". בימות המשיח, כשתשרה בחינת "לא יום ולא לילה", אזי יודע כי "אף לך הלילה" - שאף החשך הוא בריאה אלקית בדיק כמו האור. שאם לא כן, ואין החשך אלא

העדר אור, כיצד תהיה מציאות של "לא יום ולא לילה" - הלא בהעדר אור מכרח שיהיה לילה? (קול אליהו; 'אור הישר' תמיד לב א; הגדה של פסח מ'בית לוי' עמ' רמד)

הודאה על הנסים הנסתרים

"ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל ויקד העם וישתחוו" (יב כז)

פרש רש"י שבני ישראל קדו והשתחוו לה' "על בשורת הגאולה וביאת הארץ ובשורת הבנים שיהיה להם".

באר רבי חיים דב אלטוּסקי, מראשי ישיבת 'תורה אור':

מטבע האדם שאינו מבחין בנסים הנסתרים המתחללים עמו בכל רגע ורגע בהשגחה פרטית מפלאה, אף שלעתים הם גדולים ועצומים יותר מהנסים הגלויים. אולם בעת יציאת מצרים, מתוך הנסים הגלויים שעשה עמם הקדוש ברוך הוא, התעוררו ישראל להכיר בנסים הנסתרים, כדגמת לדת ילדים, ולהודות גם עליהם. על כן, כאשר הודו על הנסים הגדולים שעתידי ה' לעשות עמם ב"בשורת הגאולה וביאת הארץ", צרפו את הודאתם אף על "בשורת הבנים".

ספור נפלא ספר המשגיח רבי זיידל אפשטיין, משנות למודיו בישיבת מיר:

פעם לקה אחד הבחורים בסתימת מעים קשה, ובשל כך נאלצו להחישו בדחפיות לורשה, עיר הבירה, כדי לנתחו. זמן מה לאחר נסיעתו הגיע לישיבה מברק בן שתי מלים: "הנתוח הצליח", ושמחה גדולה פשטה בין חבריו. מששמע זאת המשגיח רבי ירחם הלוי, אמר בהתעוררות: אלו היינו משכילים להבין את עמק הנס הנעשה עמנו בכל יום בפעילותן התקינה של מערכות גופנו, הלא כל ברכת "אשר יצר" היתה נאמרת בפנינו בשמחה עצומה ובהתרגשות, לא פחות מזו ששרתה בעקבות אותו מברק בהול שנשלח אלינו מורשה והודיע שהנתוח הצליח... ('חדושי בתרא' מקרא עמ' יד [נדפס בסוף 'חדושי בתרא' ברכות]; קנף 'בית הלל' כ' עמ' קטז)

מעטרפים למתפכה

יהודי יקרו!

הקפד גם אתה שכל ברכותיך יחתמו ב"טבעת המלך", הלא היא עניית אמן, וכך יהיה קיום לכל הברכות שאתה מוציא מפיה, כדת וכהלכה.

להצטרפות אל מזכי הרבים המשכימים קום לענות אמן אחר המתפללים בבית הכנסת, נא מלא את הטפס במכשיר 'נדרים פלוס' ואנו נצר עמך קשר אי"ה לשליחת חמרים.

"וידעתם כי אני ה'"

"עניית אמן חותם וקיום הענין, להאמינו אמונה שלמה, אמונת אמן, שאמת הדבר כי ברוך הוא ברוך שמו וברוך טעמו כי עמו מקור חיים וברכות שמים, ונחתם בטבעת המלך..."

(רבי יעקב עמדין זצ"ל בספרו 'סלם בית אל' המדפס בראש סדור 'בית יעקב')

ברכות השחר כהלכה

בקול בכונה בתברותא

עגנת אמן קורעת גזר דין

"ומלאו בתיה ובתי כל עבדיך ובתי כל מצרים אשר לא ראו אבתיה ואבות אבתיה מיום היותם על האדמה עד היום הזה ויפן ויצא מעם פרעה" (י)

בכתוב זה נרמז מאמר הזהר (תיקו"ז תקון יט, מ א): "העונה אמן בכל כחו קורעין לו גזר דין של שבועים שנה". "ויפן ויצא מעם" - סופי תבות אמן, שכל העונה אמן בכל כחו זוכה לצאת בעבור זאת מ"פרעה", כלומר מחוב הפרענות שהוטל עליו (נחלת יוסף קנטרס אמן והלל אות נה).

'אמן' מצילה מאפלת הגיהנום

"ויט משה את ידו על השמים ויהי חשך אפלה בכל ארץ מצרים שלשת ימים" (כב)

דברים נוראים נאמרו בזהר הקדוש (וילך רפ א) על גדל ענשו של המזלזל בעגנת אמן. לאחר שמתאר את המדור התחתון בגיהנום, עליו אמר שלמה המלך (משלי טו א): "שאלו ואבדון נגד ה'", כותב הזהר:

מאיר שורץ מפודהיץ, אשר לאחר שהעתיק בצואתו את דברי הזהר האמורים, המשיך והזהיר את צאצאיו: 'בני היקרים, תאמינו, בעת שראיתי זאת בזהר הקדוש כאן ועוד בזהר-חדש, תסמר שערות ראשי, או לי ואוי לנפשי, כמה פעמים אתאבדו ממני כמה אמונים. על פן למען השם! למען השם! מאד מאד תזהרו לשמע כל ברכה מן המברך כדי לידע על מה לאתבא אמן פראוי (הנהגות צדיקים ח"ה עמ' תמה).

משונכנס ניסן מרבים באמונה

"החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה" (יב ב)

דרש רבי חיים קניסט, ממוגידי ירושלים:

בעת יציאת מצרים נטהרו ישראל מפל שמץ עבודה זרה והתחזקה בלבם האמונה הטהורה בה'. מדי שנה, בעת שמתחדש עלינו חדש ניסן, מתעורר רשמה של אמונה זו בלבו של כל יהודי, ויכול הוא לחזק ולבסס בלבו את האמונה בה' ובשליטתו המחלטת בכל. רמז לכך נתן למצא בלשון הכתוב: "ראשון הוא לכם" - סופי תבות 'אמן' (תורת מועדים' עמ' לו).

"לההיא אתר נחתן להנהו גברי דמבזי לאתבא אמן, ועל אמן סגיאין דאתאבדו: מניה, דלא חשב להו..." [למקום ההוא (מדור התחתון שבגיהנום הנקרא 'שאלו ואבדו') מורידים את האנשים המבזים עגנת אמן, ודנים אותם בגיהנום על אמונים רבות שנאבדו מהם מתוך שלא החשיבו אותן (וראה רבנו בחיי שמות יד א)].

הוסיף וכתב רבי חיים ויטאל: האות הראשונה בתבת אמן היא אל"ף. אל"ף בשנוי סדר האותיות היא "אפל", כלומר: חשך כפול כחשך שהיה במצרים (ראה רש"י כאן). ללמדך שהמזלזל בעגנת אמן סופו להיות גדון במדור שביעי שבגיהנום, שמשם נמשך החשך במצרים (פרי עץ חיים' שער כונת אמן ג).

על פי האמור דרש האדמו"ר רבי מאיר מדז"קוב את הלשון שגאמרה לאחר מכת חשך (יא ח): "צא אתה וכל העם..." - "צא" בגימטריה 'אמן', רמז לכך שהמקפיד על עגנת אמן פראוי יציל מהחשך ומהאפלה שבהם גדון המזלזל בעגנת אמן (אמרי נעם).

כאן המקום להביא את דברי המקבל רבי

שיערי גן עדן

עגנת אמן במשנת בעל ההלוא

ה'שפת אמת' ה' בשבט תרס"ה

רבי יהודה אריה ליב אלטר נולד בשנת תר"ז בורשה, לאביו רבי אברהם מרדכי, בנו בכורו של בעל היחודשי הר"מ מגור.

בהיותו בן שנתים התייתם מאמו, ובהיותו כבן תשע התייתם אף מאביו הגדול. מאז גדל והתחנך על ברכי סבו הגדול, בעל היחודשי הר"מ. חנכו בבית הסב הטביע רשם עז בנפשו, ומשנות נעוריו היו כל שעותיו מקדשות לתורה

בית מדרשו של השפת אמת' בעיירה גור פולין

ולעבודת ה'.

בן שתיים עשרה היה כשהסתלק הרבי מקוצק וזקנו החל בהנהגת העדה. גם אז לא זזה ידו מידי הסב הגדול שהמשיך ללמד עמו שעות ארוכות, שעות קבועים, בנגלה ובנסתר.

עם הסתלקות סבו בשנת תרכ"ו התמנה למלא את מקום סבו ברבנות העירה גור, והוא בן תשע עשרה בלבד.

כארבע שנים מאחר יותר, עם פטירת האדמו"ר רבי חנוך העניף מאלכסנדר, נשאו אלפי החסידים את עיניהם אליו, ולאחר הפצרות רבות הוא נאות להנהיגם. שוב המו הדרכים המובילות לגור, רבבות הסתופפו בצלו ושתו בצמא את דבריו.

בשנת תרס"ד פרצה מלחמת רוסיה-יפן, ואלפים מחסידיו נלקחו בעל כרחם לשירות הצבא. באותם ימים לא עלה הרבי על מטה. הוא ישן על הרצפה כשאך חלוקו פרוש על הרצפה. חלוק זה היה מדי בקר ספוג בדמעותיו.

קרוב לשלושים וחמש שנה ישב השפת אמת' על כס הנהגה. בה' בשבט תרס"ה, והוא בן חמשים ושמונה שנה בלבד, הסתלק ונטמן ליד קבר סבו בבית העלמין שבעיירה גור. לאחר פטירתו הדפסו דברי תורתו מכתב ידו על התורה ועל הש"ס בסדרת הספרים הידועה: 'שפת אמת'.

מעלתו של העונה אמן על המברך

על דברי חכמים "גדול העונה אמן יותר מן המברך", כבר הקשו הקדמונים: הלא המברך הוא היזם ועושה המעשה, והעונה אמן רק מצטרף אליו, ומדוע גדול הוא מן המברך?

ה'שפת אמת' מבאר זאת בשתי דרכים:

א. הברכה מגבלת בהתאם להשגתו ורחב דעתו של המברך בגדלות הבורא. אולם העונה אמן שנמשך אחר ברכת חברו מתוך אמונה פשוטה, אין לו כל גבול, שכן האמונה אינה תלויה בהשגה והבנה, ונמשכת היא במלא עזה בכל הדורות. לפיכך אמרו חכמים שהעונה אמן גדול מן המברך (כי תבא תרמ"א, ע"פ 'ברכת אליהו עמ' קכו).

ב. בעולם הזה לא נתן לעשות את מעשה המצוה בשלמות הראויה, ואף הרצון השוכן בלב האדם לעשית מצוה יכול להיות טהור ומשלים. לפיכך, בעוד המברך אינו יכול לומר את ברכתו בשלמות, עגנת אמן, שאינה מעשה בפני עצמו, אלא מבטאת הספקה ורצון להצטרף לדברי המברך, יכולה להיות בשלמות, ולפיכך גדולה דרגתו של העונה אמן מן המברך (כי תבא תרל"ח).